

5. juli 2002

REDEGØRELSE

Vedr. Sagen om Frilandsgrisen

Baggrund

Baggrunden for denne redegørelse er, at der er stillet spørgsmålstegn ved min rolle og mine motiver i forbindelse med den aktuelle sag om vildledende markedsføring af "Frilandsgrisen", der er omtalt i Jyllandsposten i dag.

Sagens reelle indhold

"Frilandsgrisen" blev i foråret anmeldt for vildledende markedsføring, idet navnet "Frilandsgris" og de anvendte markedsføringsmaterialer giver forbrugerne indtryk af, at kødet stammer fra grise, der er vokset op på en græsmark. Dette er imidlertid langt fra tilfældet. "Frilandsgrisene" er ganske vist født på friland, og de lever de første fire uger på friland. Men de næste 4-5 måneder, hvor de vokser op, tilbringer de i en stald med en tilhørende løbegård med betongulv. Kravet til udeareal til en gris på 110 kg er 0,55 m². Hertil kommer et indeareal på 0,6 m². Dermed har "Frilandsgrisene" omkring 80% mere plads end "industrigrisene". Også på andre områder har "Frilandsgrisene" langt bedre vilkår end "industrigrise". Det er især meget værdifuldt, at søerne lever på friland (=græsmarker).

Det er derfor velbegrundet, at "Frilandsgrisen" anbefales af Dyrenes Beskyttelses.

Problemet er, at den vildledende anprisning af høj dyrevelfærd i "Frilandsgrisen" gør det nærmest umuligt at markedsføre grise, hvor dyrevelfærden er endnu bedre.

Det gælder bl.a. de økologiske grise, hvor arealkravet til slagtesvin er næsten dobbelt så stort.

Desuden har de økologiske grise på to meget vigtige punkter langt bedre vilkår end

"Frilandsgrisen":

1. Økologiske smågrise må tidligst fravænes, når de er 7 uger. Det sikrer sunde og stærke smågrise. "Frilandsgrise" må fravænes allerede ved 4 uger.
2. Alle økologiske grise skal have fri adgang til grovfoder, hvilket er af meget stor betydning for grisenes mavefunktion, mæthedsfornemmelse og behov for rodeadfærd.

Dermed har grovfoder stor betydning for grisenes almene velbefindende. Der er ikke krav om grovfoder til "Frilandsgrise".

Dermed kan den vildledende markedsføring af "Frilandsgrisen" i praksis bremse udviklingen af produktionssystemer med endnu bedre dyrevelfærd end "Frilandsgrisen". Desuden snyder man de forbrugere, der gerne vil støtte dyrevelfærden mest muligt, og som tror at de har gjort de bedste valg i "Frilandsgrisen".

Påfaldende slægtskab Anmeldelserne af "Frilandsgrisen" for vildledende markedsføring er udarbejdet og indsendt af to personer, som begge har familiemæssige relationer til mig. Det er selvfølgelig dette forhold, der har givet anledning til spekulationer om brug af ufine metoder med henblik på at pleje Hanegals økonomiske interesser på bekostning af Friland A/S.

Dette kan jeg blankt afvise!

Min familie har altid været dybt optaget af dyreværnsspørgsmål og dermed også af økologisk husdyrproduktion, som indtil videre er det produktionssystem, der sikrer de bedste vilkår for landbrugsdyrene.

Det ligger derfor hele familien stærkt på sinde at gøre en indsats for at skabe de bedste muligheder for en øget udbredelse af økologisk svineproduktion. Den aktuelle anmeldelse af "Frilandsgrisen" for vildledende markedsføring er et naturligt element i en sådan indsats, idet netop vildledende markedsføring af lysegrønne produkter er en af de væsentlige barrierer for udviklingen af økologien.

Mit eget arbejde med økologi udspringer også af dette "nedarvede" engagement i dyrevelfærd.

En gammel historie. Det er i øvrigt ikke nyt for Friland A/S, at betegnelsen "Frilandsgris" kritiseres for at være vildledende. Allerede i forbindelse med den stiftende generalforsamling i Friland A/S i 1991 – flere år inden stiftelsen af Hanegal Økologisk Kød A/S - udarbejdede jeg et notat til styregruppen for Friland A/S og Dyrenes Beskyttelse om problematikken (Bilag 1). Dette ændrede dog ikke på deres holdning, og regelsættet for "Frilandsgrisen" har været stort set uændret i mere end 10 år.

Også i de følgende år er Friland A/S jævnligt blevet konfronteret med spørgsmålet om vildledende markedsføring. Med hensyn til Dyrenes Beskyttelse skal det nævnes, at Dyrenes Beskyttelse har påbegyndt et arbejde med forbedring af reglerne for "Frilandsgrisen" allerede *inden* den seneste anmeldelse for vildledende markedsføring.

Øget salg af økologisk svinekød vil primært gavne Friland A/S Det kritiske spørgsmål er selvfølgelig, om den aktuelle sag om vildledende markedsføring af "Frilandsgrisen" kan gavne Hanegal på bekostning af Friland A/S, og om der dermed er tale om en uacceptabel sammenblanding af interesser.

Jeg håber naturligvis, at en mere fair markedsføring af "Frilandsgrisen" vil forbedre mulighederne for at markedsføre økologisk svinekød på høj dyrevelfærd, hvilket måske kan øge salget af økologisk svinekød.

Men et øget salg af økologisk svinekød vil primært gavne Friland A/S!,
som – udover salg af

"Frilandsgrisen" – også står for langt størstedelen af salget af økologisk svinekød i Danmark.

Friland A/S slagter omkring 40.000 økologiske grise om året, hvorimod Hanegal kun slagter ca. 3000 økologiske grise. Friland A/S er derfor helt dominerende på markedet for fersk økologisk svinekød.

På grund af svigtende eksport har Friland A/S for tiden en betydelig overproduktion af økologisk svinekød, som nu lægges på lager. Dette øger den økonomiske fordel for Friland A/S, hvis der kan flyttes omsætning fra "Frilandsgrisen" til det økologiske svinekød.

Størstedelen af Hanegals økologiske grise anvendes til økologisk pålæg, hvor

Hanegal er markedsledende i Danmark Desuden køber Hanegal en del af råvarerne fra Friland A/S.

Status for den aktuelle sag Fødevareregion Viborg har i første omgang afvist klagerne, men denne afgørelse er nu anket af forbrugerrådet, se www.forbrugerradet.dk.

Ulrich Kern-Hansen

Redegørelse er sendt til:

Friland A/S Dyrenes Beskyttelse Forbrugerrådet Aktive Forbrugere Grønne Familier Økologisk Landsforening JyllandsPosten Politiken

Bilag: Notat om "Frilandsgrisen" fra 7. december 1991 stilet til Styregruppen for Friland A/S og Dyrenes Beskyttelse:

Ulrich Kern-Hansen
Resenbrovej 29, Voel, 8600 Silkeborg
Tlf. 86 85 36 72.

91.12.07

Foreningen til Dyrenes Beskyttelse

att. Kornerupatt. H.B. Simonsen

Styregruppen for Friland A/Satt. Holger Sørensenatt. Anders Andersenatt. Henry Jørgensenatt. Karsten Deibjergatt. Jens Baggeratt. Hans Kr. Hansenatt. Poul Erik Olsenatt. Kresten Pedersenatt. Bent H. Andersen

Som nystartet producent af frilands- (evt. økologiske) grise er jeg blevet orienteret om planerne for Friland A/S og det i denne forbindelse etablerede samarbejde mellem Friland A/S og Foreningen til Dyrenes Beskyttelse.

Jeg skal indledningsvis pointere, at jeg **finder projektet særdeles lovende** - både for svineproducenterne og for grisene.

Og det er utvivlsomt af meget stor værdi, at Foreningen til Dyrenes Beskyttelse aktivt tager del i projektet.

Mit "ærinde" er udkastet til regler for produktion af frilandsgrisen. Størstedelen af de foreslåede regler er fortrinlige, men enkelte af reglerne finder jeg særdeles problematiske både i relation til markedsføringen af produktet "frilandsgrisen" og i relation til den opnåede husdyrvelfærd.

Problematiske er især følgende foreslåede regler for fravænnede grise og slagtesvin:

"Grisene skal opstaldes i strøede stier, med fri adgang til udendørs areal.

Arealkravene er følgende: **Totalt areal pr. gris.**

Lev vægt: m2

20	0,4
40	0,6
60	0,8
80	1,0
100	1,2

Indendørs liggeareal skal mindst udgøre 0,5 m2 pr. 100 kg gris"

Endvidere finder jeg det betænkeligt, at det i følgende foreslåede regler er tilladt at fravænne smdgrise allerede, når de er 4 uger.

Fortolkning af reglerne for fravænnede grise og

Slagtesvin: Der er tale om såkaldte verandastalde med krav om et halmstrøet indendørs liggeareal. Derudover har grisene adgang til et "udeareal", hvor der ikke er specielle krav underlaget/gulvet (udover miljømyndighedernes krav). - I den foreliggende formulering udelukker reglerne således ikke, at udearealet kan have spaltegulv.

Arealkravene indebærer, at f.eks. slagtesvin på 60 kg har et udeareal på højst 0,5 m2 pr. dyr. Der er ellers ingen krav til udearealets indretning.

Problemer i forbindelse med markedsføring: Produktet kaldes en "frilandsgris", men rent faktisk er den flæskesteg, som forbrugeren køber, kun 15-20% frilandsgris.

Grisen har nemlig kun levet på friland de første fire uger af sit liv. Resten af tiden har den tilbragt i en relativ trang verandastald, hvor det eneste, der "lugter" lidt af friland, er luften og lyset.

Dette er vildledende - og dermed ulovlig - markedsføring.

Begrebet "frilandsgris" giver nemlig forbrugeren helt andre associationer om grisens levevilkår, end det der i virkeligheden er tale om. Der er derfor stor risiko for, at både konkurrenter med ringere produkter og konkurrenter med en ægte frilandsgris vil anlægge sag om vildledende markedsføring, jævnfør Markedsføringslovens paragraf 2.

En sådan sag vil let finde vej til avisernes forsider og vil uundgåeligt skade troværdighed og omdømme for Friland A/S, men også for Foreningen til Dyrenes Beskyttelse, såfremt foreningen har "blåstemplet" Friland A/S's produkter.

Konklusion: "Frilandsgris" er et godt navn at markedsføre, men det ender galt, hvis ikke produktet lever op til betegnelsen.

Enten må reglerne for fravænnede grise og slagtesvin ændres, så der reelt bliver tale om en frilandsgris. Eller også må produktet markedsføres under en anden betegnelse, der er i bedre overensstemmelse med de foreliggende produktionsregler.

Problemer i forbindelse med husdvrvelsfærd.

Spørgsmålet er her, om reglerne for fravænnede grise og slagtesvin sikrer dyrene så gode levevilkår, at Foreningen til Dyrenes Beskyttelse kan "blåstemple" produktet og aktivt tage del i markedsføringen?

Også i denne sammenhæng har både Foreningen til Dyrenes Beskyttelse og Friland A/S et problem.

Foreningen til Dyrenes Beskyttelse kan få skadet sit omdømme, hvis man aktivt anbefaler et produkt, hvor dyrenes velfærd er tvivlsom, især hvis det økonomisk set er realistisk at sikre dyrene væsentligt bedre vilkår.

Friland A/S står langt svagere i markedsføringen, såfremt Foreningen til Dyrenes Beskyttelse ikke har "blåstemplet" produktet.

I de foreslåede generelle regler for produktion af "frilandsgrisen" lyder det første punkt:

"Grisene skal altid have frihed til at kunne bevæge sig frit og have mulighed for at udvise normal adfærd"

Der er ingen tvivl om, at dette krav til fulde er opfyldt for søernes vedkommende. Derimod mener jeg - som nævnt indledningsvis - at situationen er mere problematisk for de fravænnede grise og slagtesvinene.

For det første giver kravene til de beskrevne verandastalde ikke sikkerhed for, at grisene har "mulighed for at udvise normal adfærd":

-Der er for lidt plads til det høje aktivitetsniveau (leg?), som flere gange dagligt er naturlig adfærd hos grupper af unge grise.

-Svage individer stresses, fordi de har for få muligheder for at undvige stærke individer.

- Der er ikke krav om skygge for solen og mulighed for sølebad i varme sommerperioder. Dette er en meget alvorlig mangel i et delvist udendørsystem, hvor vejrtypen er helt afgørende for "staldklimaet".

-Grisene er ikke sikret mulighed for rodeadfærd.

Da grundlaget for Friland A/S er at markedsføre produkter, som netop med hensyn til husdyrvelfærd er klart bedre end traditionelle produkter, er man - for mig at se - nødsaget til at forbedre/skærpe reglerne for fravænnede grise og slagtesvin.

Idet jeg går ud fra, at man p.t. ikke er indstillet på krav om en ægte frilandsproduktion, vil jeg foreslå følgende ændringer og suppleringer af kravene til verandastalden:

1. Arealkravene er følgende: Totalt areal pr. gris.

Lev. vægt m²

20	1,2
40	1,8
60	2,4
80	3,0
100	3,6

Indendørs halmstrøet liggeareal skal udgøre mindst 0,5 m² pr. 100 kg gris.

Udearealet skal være indrettet således, at alle grise kan finde skygge for solen.

En del af udearealet skal være forsynet med tørvestrøelse eller jord, som giver grisene mulighed for rodeadfærd.

I sommerhalvåret skal grisene have mulighed for sølebad på udearealet.

Disse krav har selvfølgelig en økonomisk konsekvens:

Det kan anslås, at det øgede arealkrav til udearealet og de ekstra installationer vil koste af størrelsesordenen 500 kr pr. stiplads, hvilket svarer til en produktionsomkostning pr. produceret slagtesvin på 20-25 kr (afhængigt af renteniveau og afskrivningsperiode). En væsentlig forbedring af slagtesvinenes levevilkår kommer således til at øge produktionsprisen med omkring 30 øre pr. kg.

Et **andet problem** i relation til husdyrvelfærd er den foreslåede fravænningsalder på 4 uger. Megen adfærdsforskning tyder på, at en så tidlig fravænnelse er problematisk for smågrisene og bl.a. giver sig udslag i patteaktivitet og trynepuffen på kuldsøskende.

Dette er medvirkende årsag til, at Foreningen til Dyrenes Beskyttelse hidtil har anbefalet en fravænningsalder på 6-8 uger!

(I økologisk svineproduktion må smågrisene tidligst fravænnelse når de er 7 uger).

Jeg vil derfor foreslå, at reglerne for "frilandsgrisen" skærpes, således at smågrisene tidligst må fravænnelse, når de er 6 uger.

Konsekvens heraf kan være op til 2 færre fravænnede smågrise pr. årssø. Rent økonomisk vil dette indebære, at produktionsprisen på smågrisene øges med op til 10%, dvs. med op til omkring 35 kr pr. smågris.

Produktionsprisen på slagtesvin vil således blive forøget med op til 50 øre pr. kg. - Dette er imidlertid den værste tænkelige situation, nemlig at søerne ikke kommer i brunst i diegivningsperiode. Muligvis kan en tidlig introduktion af en orne fremme brunsten, således at den økonomiske konsekvens i praksis kan blive væsentligt mindre, end de ovenfor anslåede 50 øre pr. kg slagtesvin.

Konklusion: De skærpede krav til fravænningsalderen og staldforholdene for fravænnede grise og slagtesvin vil således kunne øge produktionsomkostningerne med op til $30 + 50 = 80$ øre pr. kg slagtesvin.

Denne merpris er så begrænset, at den bør kunne accepteres, når der er tale om et specialprodukt, der skal markedsføres på husdyrvelfærd.

- Og produktet vil stadig kunne sælges til stort set samme pris som Antoniusgrisen, der kun har en god kødkvalitet som salgsgargument.

Afslutning: Jeg har udarbejdet dette notat for at bidrage konstruk-

tivt til udviklingen af et regelsæt, som på alle punkter vil bidrage væsentligt til forbedring af produktionsdyrenes levevilkår, men som også er realistisk, når der tænkes på produktion i praksis, på markedsføring og på mulighederne for at sælge produktet(prisen).

Med venlig hilsen

Ulrich Kern-Hansen